

Bemaling af tinfigurer

Chakoten 1981 - særnummer

S. E. GALLAUS: BEMALING AF TINFIGURER

De fleste samlere starter deres samling med figurer, der er bemalede fra fabrikken, men før eller senere opstår ønsket om selv at male sine figurer, dels fordi det er billigere - når man ser bort fra den tid, der bruges til bemalingen - dels fordi de fabriksbemalede figurer i al almindelighed ikke er særlig omhyggeligt bemalede og også ret ofte lader en del tilbage at ønske i retning af korrekt bemaling - hvis man da ikke køber de meget dyre luksusbemalede.

Men for begyndere kan der være en del spørgsmål, som det vil koste tid og besvær at finde ud af, og det er i første række dem, jeg tænker på, når jeg her vil forsøge at give nogle tips, og delagtiggøre dem i mine erfaringer med hensyn til bemaling. Jeg vil dog bemærke, at mine erfaringer udelukkende bygger på resultater med hensyn til bemaling af *30 mm. flade figurer*.

Den første betingelse for at kunne bemale en figur er selvfølgelig, at man har de nødvendige oplysninger om hvordan den skal se ud, men her er der jo håndbøger, tegninger og ikke mindst de andre medlemmer i Chakoten.

Men lad mig først nævne, hvad der skal bruges af værktøj og materialer.

PENSLER:

Først værktøjet, d.v.s. penslerne, for jeg regner det for overflødigt at omtale de knive, file o.s.v., der benyttes til at fjerne alt overflødigt metal fra figuren.

Jeg benytter mårhårs nr. 0 og 1 akvarelpensler, og til store flader samt til fodstykker en større pensel, således at jeg undgår unødigt slid på de fine pensler, der meget hurtigt slides op, således at de ikke kan benyttes til de fineste detaljer.

TERPENTIN:

Jeg foretrækker vegetabilsk terpentin, der efter min mening giver de bedste resultater og desuden har den fordel, at den lugter bedre end den mineralske, hvilket kan være en fordel, når man sidder i stue med andre, der måske ikke er så store tinfigursentusiaster.

Til terpentin sættes tørremiddel for at fremskynde tørringen af malingen, således at figuren ikke skal stå i flere dage før den er tør, og derved samle alt for meget støv, der kan få indflydelse på udseendet.

SICCATIV:

Det bedste tørremiddel, synes jeg, er koboltsiccativ eller blot almindeligt siccativ. Jeg ved for øvrigt ikke hvori forskellen består, men begge kan bruges.

Forholdet mellem terpentin og siccativ er tildels bestemmende for, hvor blank malingen bliver, når den er tør, idet man med nogenlunde sikkerhed kan gå ud fra, at jo mere siccativ jo blankere maling. Terpentin uden siccativ, hvilket som sagt giver meget langsom tørring, giver for det meste helt mat maling, men så vidt jeg har kunnet finde ud af, vil en blanding af 1 del siccativ til 5-15 dele terpentin være nogenlunde den bedste blanding.

Blandingen 1-5 benyttes, når man ønsker forholdsvis blanke stoffer, som f.eks. silke, lakstøvler etc., og 1-15 benyttes til mindre blanke ting f.eks. almindeligt uniformsklæde, hår, heste etc. , men man må dog hele tiden have for øje, at de forskellige farver opfører sig forskelligt overfor terpentint + siccativ, således at man må prøve sig frem. Enkelte farver skal have helt op til 1 til 25-30 for at blive matte, medens andre kan nøjes med mindre. Jeg mener i øvrigt at have gjort den iagttagelse, at farvens alder eller lagringstid måske kan have nogen indflydelse på dette forhold.

PALET:

Der er ingen grund til at købe en palet. Et hvilket som helst stykke træ kan bruges, jeg selv har et fladt stykke træ på c. 20 x 10 cm. og 1 cm. tykt. Et stykke på denne størrelse er tilstrækkeligt. Det skal slibes glat og behandles et par gange med en eller anden lak. Arten er ret ligegyldig. Lakken skal blot forhindre, at fugtigheden fra farverne suges ned i træet, hvorved farven ud tørres for hurtigt.

Jeg må advare mod at trykke for megen farve ud på paletten, da der ved tilsætning af terpentint/siccativ jo sker en volumenforøgelse.

FARVER:

Det næste punkt er farverne selv. Der er et antal farver, der må siges at være det absolutte minimum for hvad man skal have, uanset hvilken tidsalder man samler på, idet antallet af farver stiger, når man går tilbage gennem tiderne, indtil man kommer til de tider, hvor fremstillingen af farver var afhængig af forhåndenværende naturlige farvestoffer.

Inden jeg omtaler farverne selv, vil jeg indskyde, at jeg personlig foretrækker kunstnerfarver i tuber. Jeg ved at mange hellere bruger lakfarver af den ene eller den anden art, men bortset fra visse fordele, såsom hurtig tørring og modstandsdygtighed overfor berøring, har disse også ulemper, bl. a. tilbøjelighed til at udviske finere detaljer. Der er også større fare for afskalning ved bøjning af figuren, så selvom de måske kan siges at være nemmere at arbejde med, vil jeg alligevel anbefale kunstnerfarver.

Men tilbage til minimummet, det er:

- Hvid (titanhvid) *Brug endelig ikke zinkhvid, den bliver i tidens løb sort.*
- Elfenbenssort
- Preussiskblå
- Zinnoberrød
- Kadmiumgul - lys
- Okker - mørk

Med disse "grundfarver" kan man nå et stykke frem, men jeg vil ikke skjule, at man meget hurtigt opdager, at der ikke kan blive ret megen nuancering. Det er i første række de korrekte uniformsfarver, vi tilstræber, og i dem er der et utal af nuancer, som det bør være enhver samlers fornemste pligt at fremstille så korrekt som muligt.

Når man har fundet ud af, at de nævnte grundfarver ikke dækker ens behov, og det finder man ret hurtigt ud af, melder spørgsmålet sig: "Hvilke farver har jeg da brug for?"

Dette spørgsmål er ikke helt let at svare på uden at vide, hvilken tid og eventuelt hvilket land der samles på.

Jeg fandt engang i et tysk samlertidsskrift en liste over de farver, der måtte anses for nødvendige for at kunne dække ethvert behov. Den gengiver jeg nedenfor idet jeg igen medtager de forannævnte grundfarver for at have en samlet liste.

Hver enkelt må så selv bedømme, hvilke farver han mener at kunne udelade. Her er listen:

Titanhvid	Terra di Siena - brændt
Elfenbenssort	Ultramarin blå - lys
Okker - lys	Ultramarin blå - mørk
Okker - mørk	Preussisk blå
Okker - guld	Kongeblå - lys
Kromgul - mellem	Cochin blå
Kadmiumgul - lys	Koboltblå - lys
Kadmiumgul -orange	Neapelgul - lys
Okker - Kød	Neapelgul - mørk
Zinnoberrød - lys	Karminrød
Kraplak - rosa	Van Dyke brun
Kraplak - mørk	Umbra - brændt
Kromgrøn - lys	Dækgrøn
Kromgrøn - mørk	Koboltviolet

Hertil kommer så guldbronze og sølvbronze.

Bortset fra 3 eller 4 af ovennævnte (som jeg ikke har kunnet skaffe) har jeg dem alle, og har brugt dem. Muligvis har jeg brugt så mange fordi jeg ofte anvender skyggebemaling, hvilket vil sige, at jeg maler figurer med skygge og lys, således at de kommer til at virke mere plastisk.

BEMALING:

Jeg nævnte før, at det er en samlers fornemste pligt at fremstille de korrekte uniformsfarver.

Det er faktisk ikke korrekt, for hvis man maler figurerne "korrekt", d.v.s. med nøjagtig samme farve som de originale uniformsstykker, vil man ret hurtigt opdage, at det bliver et meget trist og mørkt foretagende. De meget små flader det drejer sig om nødvendiggør en lysere chattering af farverne for at give et korrekt billede af uniformen. Dette gælder dog især for de mørkere farver som mørkeblå, Karmoisinrød, mørkegrøn o.s.v. - Disse må tones lidt lysere for at virke naturligt.

For begynderen falder det selvfølgelig lettest at male figurer uden skygger og alt sådan noget, men før eller senere får man en figur, man ønsker at gøre lidt mere ud af, og så melder skyggerne sig.

Ved almindelig bemaling går man frem på den måde, at man lader den ene farve tørre inden man lægger den næste på. Dette gælder alle de steder, hvor farverne støder op til hinanden, og der derfor er fare for at de kan løbe sammen. Især hvor det drejer sig om rødt, skal man være forsigtig, idet denne farve har en udtalt tilbøjelighed til at slå igennem. Særlig hvor det drejer sig om hvidt. f.eks. bandoler og brødpose, må man så vidt muligt undgå at lægge anden farve på. Når man så ellers arbejder med en forholdsvis lindydrørt farve og ikke lægger for tykt på, således at alle detaljer dækkes skulle der være mulighed for et godt resultat.

Før nævnte jeg, at man ikke skal komme for meget farve på paletten ad gangen. Som en undtagelse fra denne regel kan jeg dog anbefale en noget større portion, hvor det drejer sig om en farve, man fremstiller ved blanding af to eller flere farver. I så tilfælde er det klogest at blande så meget, at man bestemt ved, at der er nok til formålet, da det kan være meget svært at træffe nøjagtig den samme farve, hvis man bliver nødt til at lave en ny blanding fordi den første slipper op.

SKYGGER OG LYS:

Ovenfor har jeg nævnt det vigtigste, der kan siges om den almindelige bemaling, så nu kan jeg gå over til at tale om "skyggebemaling", der jo giver et meget bedre og mere seværdigt resultat.

Det er ikke så svært, som mange måske tror. Det kræver selvfølgelig, som alt andet, en vis øvelse for at nå de helt fine resultater, men hvis man har lidt sans for former og farver og bruger sine øjne og sin fantasi, så skulle man have mulighed for at opnå gode resultater.

En ting til skal man have, og det er tålmodighed.

Inden man begynder at male skal man, eventuelt med lup, se figuren nøje efter dels for at få fjernet eventuelle små kanter, der ikke blev fjernet ved tilfilingen. En figur der skal skyggebemales, må være absolut fri for overflødige kanter etc., da disse ved skyggebemaling træder stærkere frem end ved almindelig bemaling.

Dels må man også nøje indprente sig figurens detaljer d.v.s. folder, fremspring, spænder o.s.v., således at man nøjagtig ved, hvordan hele figuren er.

Mange figurer leveres i en meget blank støbning, der skyldes en forholdsvis høj procent tin i metalblandingen, og ved disse kan det anbefales, inden man efterser dem, at give dem et meget, meget tyndt lag hvid farve, da detaljerne derved bliver lettere synlige og bemalingen behageligere for øjet.

Dette tynde lag får man ved at udrøre hvid farve med meget terpentintil det er omtrent så flydende som vand, ingen siccativ, da farven skal være mat for at tjene sit formål.

Mal så figuren med forsigtighed og lad den stå et par dage til den er tør. Det siger sig selv, at man ikke må påføre dele, der skal være blanke, såsom kyrads, hjelm etc. dette lag, men det gør man formodentlig kun en gang, idet man, selv om man fjerner malingen fra sådanne dele, vil opdage, at man ikke kan få dem så blanke som før. Ligeledes skal man passe på at der ikke lægges et tykkere lag i folder o.s.v., da hensigten med laget derved modarbejdes og detaljerne udviskes.

I øvrigt mener jeg at have bemærket, at man ved at give figuren en sådan grundning tillige opnår, at sandsynligheden for at farverne bliver matte er større, hvilket må siges at være en fordel, når det drejer sig om hudfarve, uniformsklæde og lignende. Til de dele man skal have forholdsvis blanke, kan man så bruge farver med forholdsvis større procentdel siccativ.

Når den grundmalede figur er tør, kan man begynde med at male den i de ønskede farver, og her gælder det samme som for almindelig bemaling, at man helst skal undgå at male farver, der støder op til hinanden, da der kan være risiko for, at den ene farve flyder over i den anden, og så er arbejdet spildt.

Jeg vil ikke nægte, at jeg af og til gør det, men det kræver en del øvelse især med hensyn til fortyndingen af farverne, idet man ved meget ringe tilsætning af terpentintil siccativ får en pastalignende farve, der ikke er så tilbøjelig til at suges over i en anden farve. Men der er den fare, at man ved så tyk farve kommer til at lægge et sådant lag på figuren, at detaljerne forsvinder, men som sagt med øvelse går alt.

Med hensyn til selve farven er der en ting foruden fortyndingen, der er vigtig, nemlig følgende: Samtidig med at man gør farven klar til påmaling, skal man blande en mørk og en lys nuance af samme farve til skyggerne og lysene, således at de er klar, når man skal bruge dem. Her kan man støde på visse vanskeligheder, idet man selvsagt ikke altid kan bruge sort til skyggerne og hvid farve til lysene. Fremstillingen af de to nuancer kræver en del erfaring, som man bedst får ved at prøve sig frem. Der er jo et væld af farver og et endnu større antal af nuancer, hvad man snart vil finde ud af ved at tænke sig om.

Et enkelt eksempel kan vise det:

Grønt, der i sig selv er mange forskellige farver, kan "lysnes" med hvidt. Kromgult eller kadmiumgult giver hver sin nuance. Til skygger kan bruges sort, mørkeblåt, mørk okker eller brændt umbra alt efter

hvilken virkning man ønsker. Eller for at sige det på en anden måde: Hvilken farve grønt man vil have frem. Som det er for grønt, er det også for de andre farver. Det er dels et spørgsmål om hvilken virkning, man vil have frem, dels et spørgsmål om ens egen opfattelse og smag. Nogle vil måske synes, at blått eller blågråt er bedst til skygger på hvidt, medens andre foretrækker brune eller rent grå skygger.

Men tilbage til selve bemalingen. Når det drejer sig om skyggebemaling, opnår man efter min mening de bedste resultater ved at male "vådt i vådt" d.v.s. , at man først lægger et tyndt lag på af den "rigtige" farve, altså den farve uniformen skal have, og dernæst påfører først skygger og dernæst lys på den endnu våde grundfarve. Man er derved i stand til at skabe bløde overgange mellem grundfarver og skyggerne, hvilket i al almindelighed er det, der ser bedst ud og virker mest naturligt. Selvfølgelig vil der være steder, hvor der skal være en brat overgang, men man vil ret snart være i stand til at bedømme, hvor der skal være blød, og hvor der skal være brat overgang.

Jeg har med vilje skrevet, at man først lægger skygger på, for min erfaring går stort set ud på, at denne fremgangsmåde er den, der er lettest og giver det bedste resultat.

Når skyggerne er lagt på, kommer turen til "lysene", d.v.s. de steder, hvor man gør grundfarven lysere for derved at opnå større kontrast til skyggerne og således også mere plastisk virkning. Det er en kendsgerning, at næsten ligeegyldigt hvad det drejer sig om, så vil der altid være partier, der virker meget lyse, til tider næsten hvide, og andre partier, der kan virke omtrent sorte, og mellem disse to yderpunkter ligger der så en mængde nuancer. Selvom det selvfølgelig er umuligt at vise alle disse nuancer på de små flader en 30 mm tinfigur giver en at arbejde med, så vil man dog ved forsigtig og velovervejet anvendelse af skygger og lys opnå en meget bedre virkning end ved almindelig bemaling. Hvad angår anbringelsen af lys" må man passe omhyggeligt på ikke at være for gavmild, da man derved kun opnår dårlige resultater.

Efter min erfaring skal man hellere være for sparsom end for gavmild med lys, medens skygger bedre kan anbringes forholdsvis gavmildt, dog selvfølgelig kun hvor de er berettigede og bestemt af figurens form.

Ved de forskellige ting på figuren, der er hvide bandolerer, gamacher etc. - kan man til tider med held anvende forskellig tørring af den hvide farve for at vise de forskellige stoffer, der er anvendt. Man kan f.eks. ved en figur i hvid uniform tilsætte det hvide, der skal bruges til uniformsklædet en ubetydelighed blått, medens man til det hvide, der bruges til bandoler, sætter lidt - men også kun lidt - gul eller lys okker til, hvorved man opnår en kontrastvirkning, der selvom den er svag, dog er tilstrækkelig til at fremhæve forskellen mellem uniform og bandoler. Ved skygningen af disse to nuancer, må man så bruge blågråt til uniformen og brunligt til bandoleret.

METALDELE:

Et kapitel for sig er de metaldele, såsom rustninger, kyrads, hjelme, geværløb o.s.v., som figurene er udstyret med.

For specielt at vise hvilket metal, de består af, kan man give dem et lascerende lag af en eller anden farve. Til de der ikke måtte vide, hvad lascerende er, vil jeg sige, at det er et lag farve, der er så tyndt, at grunden, det er påført, skinner igennem. Denne virkning får man ved at udrøre farven med så megen terpentint + siccativ, at det ved påføring stadig lader metallet i figuren skinne igennem. Blandingen af terpentint og siccativ skal indeholde mest siccativ for ikke at lægge sig som en mat hinde over figuren. Man kan uden risiko godt bruge omtrent ren siccativ uden nævneværdig tilsætning af terpentint.

Ved denne bemaling bliver der ikke tale om at lægge lys på, men kun om skygger. Disse lægges forsigtigt på, når det første tynde lag er helt tørt, idet man lægger et nyt tyndt lag på de steder, der skal skygges. Når dette nye lag er tørt, igen et nyt, indtil skyggen har den dybde man ønsker.

Ved denne påføring i flere tempi kan man også opnå de bløde overgange i f.eks. et kyrads eller en hjelms runding.

Hvor man eventuelt vil have særlige glanslys for at fremhæve rustningens velpudsethed, kan man helt lade være at påføre maling, og således lade det blanke metal stå frit. Men det er svært og kræver indgående kendskab til lysvirkninger og figurtegning, og er i og for sig ikke strengt nødvendigt, idet den blanke hinde man får ved det store siccativindhold af sig selv giver lys på de fremtrædende steder.

Jeg skrev ovenfor, at det andet lag skal lægges forsigtigt på, og dette må man absolut opfatte bogstaveligt, idet en for hårdhændet påføring af det andet lag kun vil resultere i, at det første lag vaskes af. Så kan man begynde forfra oven i købet med en flade, der ikke mere har sin fulde metalglans. Så før penslen med letten hånd.

Som en vejledning for de, der vil prøve at male metaldele på denne måde, kan jeg kort nævne, hvilke farver jeg bruger, når jeg maler dem.

At jeg til jern bruger sort, siger sig selv, men ikke alle rustninger var sorte. Man kan benytte en blåsort farve eller en mørk blå med meget lidt sort. Til brunerede rustninger er brændt umbra det bedste, og denne farve kan også bruges til bronze. Til kobber eller messing må bruges en mere gullig farve. Jeg har ikke haft så megen brug for farve til disse metaller, men har i anden sammenhæng bemærket, at guldokker anvendt lascerende giver en virkning, der i heldigste tilfælde ligger så nær op ad guldbronzepulverets, at jeg vil anbefale denne farve til anvendelse, hvor det drejer sig om messing, i medens kobber, som for øvrigt ikke anvendes meget indenfor vor hobby, vel nok skal have et lidt mere rødligt skær. Hertil kan man måske prøve sig frem med venetianskrødt eller brændt umbra tilsat kraplak rosa. Jeg har ingen erfaringer på dette punkt, så jeg er ikke i stand til at sige noget med sikkerhed.

KNAPPER OG GRADSTEGN:

Når uniformen, udrustningen o.s.v. er færdige, kommer turen til knapper og gradstegn.

De meniges knapper, der i hvert fald i ældre tider ofte var af tin eller messing, kan man selvfølgelig male med sølv- eller guldbronze, men det virker efter min mening bedre at bruge farver til dem.

Til tinknapper laver man først en lys, grå farve og maler knapperne. Derpå kan man med en meget spids pensel anbringe en ganske lille mørkere skygge på nederste kant og eventuelt en lillebitte rent hvid plet i nærheden af overkanten for at fremhæve tinknappens runding og velpudsethed.

Det kan gøres, selvom det er svært, og anvendelse af lup anbefales. Mange vil måske sige, at det er da helt overflødigt, man kan slet ikke se så små detaljer, men det er nu ikke helt rigtigt. Hvis man ser på en figur, der er malet på denne måde, kan man måske ikke skarpt skelne disse små detaljer, men man får alligevel indtrykket af den tredje dimension, netop fordi alle detaljer, også knapper, er malet med det formål at virke plastiske.

Til messingknapper bruger man f.eks. neapelgult med skygger af umbra og lysplet af kadmiumgult blandet med hvidt.

Gradstegn, jeg tænker i denne forbindelse nærmest på tidligere tiders officerer med deres epauletter, broderier og kanter, men altså gradstegn. Her anvendes guldbronze og sølvbronze, begge i pulverform. Jo finere pulveret er jo bedre resultat.

Guldbronze røres ud med siccativ til en ikke for tynd blanding og er så klar til brug. Skulle den under arbejdet blive for tyk, kan den fortyndes med terpentin, men pas på den ikke bliver for flydende, for så løber den ud og man får en forgyldt figur i stedet for en korrekt bemalet.

Sølvbronze røres ud med terpentin + siccativ ca. fifty/fifty og kan ligeledes fortyndes med terpentin, men da den er endnu tilbøjeligere til at løbe ud end guldbronze, må man næsten hellere lave blandingen for tyk end for tynd for ikke at risikere noget.

Ved epaletter o.s.v. er det ikke strengt nødvendigt at anbringe skygger, men selvfølgelig forhøjer det, ligesom ved knapper, virkningen, og man kan derfor ligesom ved knapperne bruge sort skygning til sølv og brunlig til guld.